

СЕКЦІЯ 3

Теоретико-методологічні засади обліку та аналізу податків і податкових платежів на підприємствах нафтогазового комплексу в контексті євроінтеграції

УДК 657

Г. Ф. Боднар, к.е.н., доцент

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ІНСТИТУЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА РОЗВИТОК НАФТОГАЗОВОЇ ГАЛУЗІ

Беззаперечним пріоритетом України щодо зміцнення власної енергетичної безпеки є запровадження радикальних реформ у нафтогазовій галузі, щоб зміцнити її ефективність та привабливість як для держави, так і для інвесторів. Створення конкурентних, прозорих та недискримінаційних енергетичних ринків через регуляторні форми є одним з ключових пунктів співпраці між Україною та ЄС. Про це йдеться у Білій книзі пріоритетів для нафтогазової галузі, презентованій під час круглого столу "Реформи в енергетичному секторі: Біла книга пріоритетів для нафтогазової галузі" [1].

В силу особливого місця, яке займає податкова система у фінансових відносинах та вирішенні завдань національної економіки в цілому та нафтогазового комплексу, зокрема, найважливішого значення набуває проблема її ефективності. Під ефективністю податкового законодавства в широкому сенсі слід розуміти її здатність виконувати покладені на неї функції, тобто забезпечувати: надходження податків до бюджету в обсягах, достатніх для виконання державою своїх економічних, соціальних та політичних функцій; фінансові умови для відновлення виробничих процесів на розширеній основі.

На сьогодні в системі оподаткування, що стосується підприємств нафтогазового комплексу, існують інституційні проблеми як власне правил оподаткування, так і організацій, що покликані стежити за дотриманням цих правил. У 2014 р. КМУ підвищив податки на видобуток газу для приватних компаній з 28 % до 50 % вартості від реалізації газу, видобутого з пластів на глибинах менше 5000 метрів, та з 14 % до 28 % від реалізації газу, видобутого з глибини понад 5000 метрів. Таке підвищення розглядалося як тимчасовий захід. Однак така ситуація з оподаткуванням продовжувалася протягом 2015 року. Таким чином, в Україні для нафтогазової галузі діяв один з найважчих податкових режимів у Європі, наслідками якого стало максимальне скорочення або відмова від інвестиційних програм з геологічного та промислового буріння.

На підставі рекомендацій експертів з початку 2016 року рівень рентних платежів знижено до рівня 14 % – 29 % для приватних видобувних компаній. Однак продовжує застосовуватися різний підхід до ставок рентної плати для різних надкористувачів. Незважаючи на зниження ставок ренти, що

застосовуються до видобувних компаній, в Україні немає чіткої системи оподаткування компаній з видобутку вуглеводнів. Спрощення системи визначення рентної плати дозволила б унеможливити похибки, що виникають внаслідок застосування різних ставок ренти, скажімо, в залежності від типу видобувної компанії (незалежна, державна чи спільне підприємство) або типу споживача (постачання для промислових чи побутових потреб).

Ще однією суттєвою проблемою, яку слід вирішити, шляхом внесення зміни до податкового законодавства, є застосування окремого режиму оподаткування щодо проєктів, які реалізуються в умовах угод про розподіл продукції. Такий підхід відповідатиме світовій практиці оподаткування аналогічних проєктів. Сьогодні в умовах світового падіння цін на нафту особливо гостро стоїть питання створення інвестиційно привабливого середовища для нафтогазовидобувних галузей. Нові ринкові умови потребують перегляду фіскальних умов з метою створення економічно обґрунтованого фіскального навантаження для видобутку як газу, так і нафти та конденсату.

Варто зазначити, що видобуток і транспортування нафти і газу є лише початком ланцюжка створення доданої вартості в галузі, що в подальшому має супутній вплив на інші галузі. Перетворення нафти і газу на готові продукти інших галузей – це величезний бізнес, в якому закладена додана вартість. При цьому важливо, яку частку у ній займає оплата праці, оскільки звідси походять суми соціальних внесків. Суттєве зниження ставки ЄСВ в 2016 році з 41 % до 20 % на ФОП [2] дало можливість підвищити заробітну плату працівникам в межах загальних витрат на ФОП. Однак рівень інфляції, який супроводжує Україну останні два роки, знівелював таке підвищення заробітної плати працівників галузі, що негативно вплинуло на можливість залучення на підприємства галузі висококваліфікованих спеціалістів.

Окремої уваги заслуговує питання адміністрування та контролю сплати податків. Численні перевірки підприємств нафтогазової галузі фіскальними органами не сприяють стабільній роботі, часто неузгодженість у трактуванні тих чи інших норм податкового законодавства тягне за собою тривалі судові тяганини, які відволікають трудові та фінансові ресурси, шкодять діловій репутації компаній, що в свою чергу не сприяє інвестиційній привабливості компаній.

За оцінками Міністерства фінансів, комплекс запропонованих урядом заходів, насамперед інституційних проблем податкового законодавства в нафтогазовій галузі, до 2025 р. може сприяти збільшенню видобутку природного газу в Україні приватними компаніями до 8,5 млрд. кубометрів щорічно. Для порівняння: 2014-го частка приватних видобувних компаній становила 3,4 млрд. Це без урахування видобутку напівдержавного ПАТ "Укрнафта" і на 100 % державного ПАТ "Укргазвидобування", що становить в останні роки близько 14 млрд. кубометрів газу. До 2035 р. запропоновані заходи, як очікує уряд, мають привести до збільшення обсягу видобутку природного газу в країні тільки приватними компаніями до 11 млрд. кубометрів щорічно [3].

Гармонізація інтересів держави та потенційних інвесторів, яких нагально

потребує нафтогазова галузь, зокрема в питаннях оподаткування та розподілу прибутку, покликана значно покращити інвестиційний клімат галузі, залучити спеціалістів, оновити технологічне обладнання діючих підприємств, що в свою чергу дозволить зміцнити енергетичну незалежність країни.

Список посилань на джерела

1. Біла книга реформ у нафтогазовому секторі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua-energy.org/post/49609>.
2. Офіційний портал Державної фіскальної служби України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/nk/>.
3. Нішович Р. Яким є внесок нафтогазової галузі в економіку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forbes.net.ua/>.

УДК 336.201

У. З. Костюк, к.е.н., доцент

Т. В. Савчук, к.е.н., доцент

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ВПЛИВ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ НАФТОГАЗОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Сьогодні підприємства нафтогазової галузі вимушені функціонувати в складних умовах швидких змін, непередбачуваності, відсутності чітких орієнтирів розвитку. Одним з визначальних факторів їх економічного розвитку і стабільності в такій ситуації є стійкість підприємств до впливу внутрішніх і зовнішніх чинників навколишнього середовища. Рівень податкового навантаження є одним з найбільш впливових зовнішніх чинників, що впливає на діяльність підприємств нафтогазової галузі.

Актуальним питанням для економіки України на сучасному етапі розвитку є регулювання та оптимізація податкового навантаження, оскільки показник податкового навантаження є основним критерієм ефективності системи оподаткування країни. Надмірне податкове навантаження поряд із загальною економічною кризою сприяє зростанню тінізації економіки, відтоку національних капіталів за кордон, зниженню ділової активності суб'єктів господарювання. За недостатнього рівня податкового навантаження державний бюджет недоотримує кошти, а тому уряд держави не може ефективно та в повному обсязі виконувати свої функції [1].

В економічній літературі підходи до визначення поняття "податкове навантаження" різняться за суттю. В одних виданнях увага акцентується на його кількісній характеристиці, в інших – дають його якісну характеристику, розкриваючи його сутність [2]. Досить часто дане поняття ототожнюється з терміном "податковий тягар".

Також слід відмітити, що податкове навантаження пов'язують з ефектом від впливу податків на економіку країни загалом, або на фінансовий стан